

POSUDEK VEDOUCÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název: Zvuková krajina: Pojem „Soundscape“ v kontextu environmentální estetiky

Autorka: Klara Kotas

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Dadejík, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Štěpán Kubalík, Ph.D.

Klára Kotas se ve své diplomové práci zaměřila na sledování překryvů, konvergencí a zároveň odlišností dvou důležitých linií současného environmentálního myšlení. Na jedné straně se jedná o pojem „zvukové krajiny“ (*soundscape*), který zavedl Michael Southworth a později zpopularizoval R. Murray Schafer. Tento pojem se společně s důvody jeho zavedení setkal se širokým ohlasem a našel i praktické uplatnění při zkoumání jednotlivých městských, přírodních i smíšených prostředí. Na straně druhé se nachází současná environmentální estetika, zastoupená svými dvěma nejvýraznějšími představiteli, Allenem Carlsonem a Arnoldem Berleantem. Pro obě tyto linie je důležitá analýza role zvuku v rámci environmentální estetické zkušenosti. Obě linie se pokusily překonat v rámci zkoumání environmentální zkušenosti dodnes dominantní přístup, zaměřený na zejména na vizuální kvality jevícího se okolí a nahradit jej komplexnějším pojetím, reflektujícím „rovnocenné postavení sluchových a vizuálních zkušeností ve vnímání a hodnocení prostředí.“ (s. 6)

Diplomová práce je rozdělena do tří hlavních částí, čtvrtá srovnávací část je spíše shrnujícím závěrem než podrobnou komparací. V první části Kotas zasazuje Southworthův/Schaferův pojem „zvukové krajiny“ do historického kontextu a přehledně uvádí základní intence zmíněných autorů. V této asi nejhodnotnější části diplomové práce nalezneme použitelný rozbor Schaferova pojetí, s důkladným představením dílčích pojmů: „zvuku a zvukových stop“, zvláštního „umění naslouchat“, stejně jako současnému myšlení atmosfér blízký pojem „akustických projektantů“. Schaferovo používání nadřazených pojmů, zejména „zvukových zahrad“, až kosmologicky chápané „hudby sfér“, či jeho rozumění možnostem „zvukové morfologie“, ukazuje – v případě hudebního skladatele asi nepřekvapivou – velmi silnou inspiraci a poučenost světem

umění. Autorce se v této části daří odkrýt a zvýraznit v Schaferově pojetí spíše „utopené“, avšak zásadní estetické motivy a implikace. Ty se potom takto odhaleny ukazují jako překvapivě důležité. Tato část je z hlediska celé práce asi nepřínosnější, neboť dokládá důležitost důsledného zkoumání estetické dimenze environmentální zkušenosti z primárně neestetické perspektivy. Navíc mi není známo, že by se dosud někdo jiný takového pokusu o systematické zvýznamnění estetického rozměru Schaferova pojmu „zvukové krajiny“ ujal.

V následující, navazující části přechází autorka do oblasti environmentální estetiky a zaměřuje se na dva již zmíněné významné přístupy. Je třeba zkraje poznamenat, že je to krok správným směrem, kterým se otevírá nejen potenciál pro rozvinutí, zpřesnění, ale i pro problematizaci Schaferových tezí. Tento potenciál však zůstává z větší části nevyužit, neboť ačkoliv se Klára Kotas vydává správným směrem, její cesta k plnohodnotnému využití takto otevřených možností brzy končí. Carlsonův environmentální kognitivní model by mohl velmi dobře posloužit k dovysvětlení symbolické, narativní dimenze „slyšeného“, která je pro Schafera tak důležitá. Detailnější rozvedení by si zasloužil Carlsonem přejatý (a v práci pouze zmíněný) pojem aspektového vidění (u Schafera by se jednalo o „slyšení jako“). Zcela nevyužita zůstává Carlsonova analýza pojmu ocenění (*appreciation*), tedy rozlišení „ocenění designu“ a „ocenění řádu“, která jde naproti Schaferovým úvahám v mnoha zajímavých ohledech. Závěrečné uplatnění Carlsonovy kritiky krajinného modelu na Schaferem nereflektované využití zůstává v diplomové práci v podobě pouhé deklarace, bez detailnějšího vysvětlení a argumentace.

Podkapitola věnovaná Arnoldu Berleantovi a jeho somatickému modelu „estetického zapojení“ také poukazuje dobrým směrem. Berleantovo dílo lze nepochybně dobře využít k dovysvětlení a prohloubení imerzivního rozměru zvukové zkušenosti popisované Schaferem. Nicméně, rovněž v tomto případě v práci nenalezneme o mnoho více než zběžné formulace této možnosti. Obě „environmentální“ části diplomové práce zůstávají na povrchu, autorka do nitra těchto pojetí nesestupuje, a tudíž přichází a možnosti preciznějšího propojení s předchozími částmi práce. Klára Kotas by mohla u obhajoby některou z těchto zmíněných nevyužitých možností detailněji rozvést.

Z formálního hlediska je diplomová práce psána kultivovaným jazykem, a až na některé občasné stylistické a gramatické nedostatky odpovídá požadavkům, na tuto úroveň

kladeným. Byla pravidelně konzultována a revidována. Z těchto a dalších výše uvedených důvodů **doporučuji** diplomovou práci Kláry Kotas k obhajobě a v případě úspěšné obhajoby, pokud se její autorka uspokojivě vyrovná s námitkami a komentáři oponenta, navrhuji hodnotit ji stupněm **velmi dobře**.

V Praze 29. 8. 2024

Ondřej Dadejík